

Lapset
Puhueksi -lokikirja
yläkouluihin

Toimiva
Lapsi & perhe

mieli

Suomen Mielenterveysseura

Sisällysluettelo

Lapset puheeksi -keskustelu	
Lapset puheeksi -työskentelyn tarkoitus, kulku ja tärkeimmät käsitteet	3
Nuoren elämäntilanteen kartoitus	5
Toimintasuunnitelma	9
Lapset puheeksi -neuvonpito	11
Liite 1	12
Liite 2	15
Liite 3	17

Lapset puheeksi -keskustelu © Tytti Solantaus

Lapset puheeksi -neuvonpito © Mika Niemelä ja Tytti Solantaus

Lapset puheeksi -keskustelu

3

Tervetuloivotus ja keskusteluun asettuminen

Lapset puheeksi (LP) -työskentelyn tarkoitus, kulku ja tärkeimmät käsitteet

1. Tarkoitus

- a. **Lapset puheeksi** –menetelmän pyrkimyksenä on tukea nuoren hyvinvointia, oppimista ja suotuisaa kehitystä kodin ja koulun yhteistyönä sekä tuoda oma panoksensa nuoren sosiaalisten ja tunne-elämän ongelmien ehkäisyyn.
- b. **Lapset puheeksi** –keskusteluun osallistuminen on vapaaehtoista

2. LP-kartoitus ja käsitteet

- a. **LP-kartoituksessa** käydään läpi **nuoren elämäntilannetta**. Keskustelussa tunnistetaan nuoreen ja hänen elämäntilanteeseensa liittyviä vahvuuksia ja haavoittuvuuksia kotona, koulussa ja vapaa-ajan ympäristöissä.
- b. **Vahvuus** tarkoittaa asiaa, joka sujuu tavanomaisesti. Vahvuuksiin panostamalla tuetaan arjen toimivuutta. Vahvuuksia eivät ole pelkästään erityiset kyvyt tai onnistumiset.
- c. **Haavoittuvuus** on asia, joka on jo ongelma, sekä asia, josta voi syntyä ongelma jos mitään ei tehdä. Näissä tilanteissa toimiminen on ongelmien ennaltaehkäisyä.
- d. Vahvuudet ja haavoittuvuudet syntyvät **nuoren ja ympäristön välisessä vuorovaikutuksessa**, joten aikuisilla on mahdollisuus vaikuttaa niihin.
- e. Keskustelun osapuolten arviot vahvuuksista ja haavoittuvuuksista on mainittu lokissa aina samassa järjestyksessä, mutta **se ei merkitse keskustelun järjestystä**. Se, kuka keskustelun kustakin temasta aloittaa vaihtelee tilanteen mukaan.
Nuorta ei tule painostaa puhumaan, jos hän ei sitä halua.

3. Toimintasuunnitelma

Päätetään, miten vahvistaa ja vaalia nuoren elämän tärkeitä vahvuuksia. Samoin pohditaan keskeisiä haavoittuvuuksia ja etsitään niihin ratkaisuja.

4. LP-neuvonpito

Jos toimintasuunnitelman toteuttamiseen tarvitaan lisää ihmisiä, kutsutaan heidät neuvonpitoon. Neuvonpito on mahdollista toteuttaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti yksilökohtaisen asiantuntijaryhmän työskentelynä tai muutoin monialaisena eri toimijoista koostuvan verkoston tapaamisena.

5. Erilaisten näkemysten mahdollisuus, rikkaus ja oikeutus

Vanhempien, työntekijöiden ja nuoren näkemykset ja kokemukset eroavat usein paljonkin toisistaan. Kysymys ei ole oikeasta tai väärästä, vaan siitä, että jokaisella on oma näkökulmansa. Koti ja koulu ovat erilaisia kehitysympäristöjä, joten nuoretkin toimivat niissä eri lailla. Toinen toisensa näkemysten arvostus on pohja yhteistyölle.

6. Vahvuudet ja haavoittuvuudet

Lokikirja on keskustelun runko. Vahvuudet ja haavoittuvuudet merkitään lokikirjaan, jotta niihin voidaan palata, kun sovitaan nuoren tukemisesta. Joskus eteen tulee tilanteita, jotka tuntuvat vaativan välittömästi pohdintaa siitä, mitä pitäisi tehdä. Ne kirjataan Toimintasuunnitelma –kohtaan odottamaan vuoroaan. Tarkoitus on saada kuva nuoren kokonaistilanteesta, ennen kuin mietitään mitä tehdään.

7. Keskustelun kuluessa ja varsinkin toimintaa suunniteltaessa käytetään apuna nuorta tukevia tekijöitä (Liite 2).

..... • Vanhempien muistiinpanoja:

Nuoren elämäntilanteen kartoitus

1. Keskustelua nuoresta, kodista ja koulusta

- Haluaisitteko kertoa jotain perheestänne? Huoltajat ja nuori
- Haluaisitko kertoa jotain koulusta ja luokasta? Minkälainen tämä luokka- ja kouluympäristö on juuri tätä nuorta ajatellen? Opettaja ja nuori
- Mitä haluaisi kertoa itsestäsi? Entä muut?
- Minkälaisista asioista pidät, mistä nautit?
- Minkälaiset suhteet sinulla on siskoihin/ veljiin? Teettekö jotain yhdessä?
Nuori, vanhemmat

Tähän keskusteluun voi nivoa seuraavat kaksi teemaa:

2. Nuoren tunteet ja mieliala kotona, koulussa ja kavereiden kanssa.

Ja vielä, mikä mahtaa vaikuttaa nuoren mielialaan, hyvään ja pahaan mieleen?

Vahvuus: mieliala on pääsääntöisesti myönteinen ja tunneilmaisu on rikasta, nuori tuo tunteitaan avoimesti esille

Haavoittuvuus: vallalla alakulo, pelokkuus, ärtyvyys; tunneilmaisu on kapeaa tai nuori ei ilmaise tunteitaan, tunteet vaihtelevat ennakoimattomasti

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

3. Nuoren toiminta ja käyttäytyminen kotona, koulussa, vapaa-aikana

Ja vielä, mikä mahtaa vaikuttaa hänen toimintaansa ja käyttäytymiseensä?

Vahvuus: kyvyt olla myönteisessä kanssakäymisessä sekä aikuisten että nuorten kanssa, innostua uusista asioista, nauttia yhteisistä toimista, kyky pitää rakentavasti omia puoliaan ja tehdä sovinto konfliktin jälkeen jne.

Haavoittuvuus: vetäytyminen, vaikeus sanoa "ei" vaikka haluaisi, konfliktiherkkyys, kiinnikäyminen, väkivallan tai päihteiden ihannoiti, päihteiden käyttö jne.

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

4. Arkisten toimien ilmapiiri ja sujuminen kotona

Vuorokausirytmä	Nuori ja vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Riittävä lepo, nukkuminen	Vahvuus	Vahvuus	Haavoittuvuus
Syöminen	Vahvuus	Vahvuus	Haavoittuvuus
Kouluun lähtö ja kotiintulo	Vahvuus	Vahvuus	Haavoittuvuus
TV, tietokone, pelit ja some	Vahvuus	Vahvuus	Haavoittuvuus
Kotiläksyt	Vahvuus	Vahvuus	Haavoittuvuus

5. Koulupäivän rutiinien ilmapiiri ja sujuminen

	Nuori ja opettaja	
Kouluuntulo ja kotiinlähtö	Vahvuus	Haavoittuvuus
Oppitunnit	Vahvuus	Haavoittuvuus
Ruokailu	Vahvuus	Haavoittuvuus
Välitunnit, siirtymätilanteet	Vahvuus	Haavoittuvuus
Kännykkä, pelit ja some	Vahvuus	Haavoittuvuus
Ryhmässä toimiminen	Vahvuus	Haavoittuvuus
Poissaolot ja myöhästymiset	Vahvuus	Haavoittuvuus

6. Oppimisen sujuminen

Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

7. Koulussa viihtyminen. Mistä sinä pidät, mistä et? Mitä muut sanovat?

Vahvuus: on asioita, joista nuori pitää

Haavoittuvuus: ei oikein mitään mistä pitää, ikävät asiat vallitsevat

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

8. Kanssakäyminen luokkatoverien ja muiden nuorten kanssa

Vahvuus: nuorella on ystävyys-suhteita ja yhteistä toimintaa, hän tuntee kuuluvansa kaveripiiriin, on pidetty, tulee konflikteja, mutta niiden yli päästään

Haavoittuvuus: nuori on jäänyt tai jätetty yksin, ei tunne kuuluvansa joukkoon, tulee toistuvasti konflikteja, on kiusattu tai itse kiusaa muita

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

9. Toiminta vapaa-aikana

Vahvuus: nuorella on kiinnostuksen kohteita ja rakentavaa toimintaa sekä itsekseen että muiden kanssa

Haavoittuvuus: nuori on ulkopuolinen, ei kiinnostuksen kohteita, on kiinnostusta muttei mahdollisuutta osallistua, on toimintaa mutta ei rakentavaa

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

10. Ristiriitatilanteet kotona, koulussa ja ystäväpiirissä.

Mistä ne syntyvät ja miten aikuiset/sisarukset/ystävät toimivat, miten nuori?

Keskustellaan myös siitä, onko joku konfliktin osapuoli malttinsa menetettyään käynyt

käsiksi tai sanonut pahasti. Jos näin on käynyt, laitetaan merkintä Toimintasuunnitelma – sivulle, jotta asia otetaan esille mietittäessä ratkaisuja.

Vahvuus: konfliktitilanteita on, mutta niitä osataan sovittaa.

Haavoittuvuus: konfliktit toistuvat ja leimaavat kanssakäymistä, sovittelu on vaikeaa tai ei onnistu, konflikteihin liittyy fyysistä tai henkistä väkivaltaa (käsiksi käyminen, loukkaava puhe, haukkuminen,) jonkun osapuolen taholta.

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

11. Huolet. Onko nuoresta ollut huolta? Tarvitaanko apua?

Oletko itse ollut jostain huolissasi?

Huolestuttavaa käyttäytymistä, erikoisia puheita, tunteita, pelkoja, eristäytymistä, muuta?

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

12. Toinen kehitysympäristö voi tukea ja kantaa nuorta, kun toisessa on paineita tai ongelmia, jos näin tiedetään toimia.

Nuoren **kokonaistilanteen ymmärtäminen** auttaa sekä huoltajia että opettajia toimimaan nuoren kanssa parhaalla mahdollisella tavalla. Mahdolliset toimenpiteet mietitään Suunnitelma toiminnaksi – kohdassa.

..... Vanhempien muistiinpanoja:

a. Onko koulussa jotain sellaista, jolla voisi olla merkitystä nuoren voinnille ja huoltajan ja opettajan toiminnalle nuoren kanssa?

Näitä voivat olla esim. kiusaaminen, opetusryhmän levottomuus, vaihtuvat sijaiset, uupunut ilmapiiri jne.

Opettaja, nuori, vanhemmat

b. Entä onko nuoren muussa elämänpiirissä jotain sellaista, jota halutaan tässä tuoda esille ja jolla voisi olla merkitystä huoltajan ja opettajan toiminnalle nuoren kanssa?

Näitä voivat olla esim. kiusaaminen vapaa-aikana/netissä, vanhemman vakava sairaus, taloudelliset ongelmat, uupunut ilmapiiri jne.

Vanhemmat, nuori, opettaja

13. Onko nuorella koulussa opettaja tai joku muu aikuinen, jonka puoleen hän voi halutessaan kääntyä? Mitä itse sanot?

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

14. Onko nuorella hänelle merkityksellistä sosiaalista tukiverkostoa? Mitä itse sanot? (esim. sukulainen, ystäväperhe, oma luokka, koulun aikuiset, tms.)

Nuori	Vahvuus	Haavoittuvuus
Vanhemmat	Vahvuus	Haavoittuvuus
Opettaja	Vahvuus	Haavoittuvuus

15. Kasvatuspäämäärät

Kodin ja koulun kasvatuspäämäärät voivat olla erilaiset, esim. koulussa korostuvat oppimiseen liittyvät taidot sekä sosiaalisuus, joustavuus ja ryhmässä toimimisen taidot. Kotien erilaiset kulttuuritaustat tuovat oman värinsä tähän **tärkeään keskusteluun**.

Vahvuus: päämäärät ovat samanlaiset tai toisiaan täydentävät

Haavoittuvuus: päämäärät ovat ristiriitaiset

Toimintasuunnitelma

Suunnitelma toiminnaksi koskien vahvuuksia ja haavoittuvuuksia. Valitaan tärkeimmät vahvuudet ja haavoittuvuudet toiminnan kohteiksi. **Suunnitellaan konkreettista toimintaa** asianosaisten mahdollisuuksien ja voimavarojen ja työntekijän osalta hänen toimenkuvansa mukaisesti.

Käytetään apuna nuorta tukevia tekijöitä (Liite 2). Samalla mietitään, tarvitaanko johonkin asiaan lisävoimia ja järjestetäänkö neuvonpito.

Sovitaan seuraavat toimet vahvuuksissa

Kotona:

Koulussa:

Lisävoimia? Mihin ja keneltä

Sovitaan seuraavat toimet haavoittuvuuksissa

Kotona:

Koulussa:

Lisävoimia? Mihin ja keneltä?

Jos päätetään järjestää LP –neuvonpito, jatketaan sen suunnitteluun.

Muuten edetään kohtaan 17.

16. Lapset puheeksi -neuvonpidon valmistelu

1. Selitetään neuvonpidon kulku

2. Sovitaan keskustelun teemat, valitaan kyseiset vahvuudet ja haavoittuvuudet.

Sovitaan myös mistä perhe ei halua puhuttavan.

3. Sovitaan kutsuttavat, tapaamisen aika ja kuka kutsuu kenet

4. Nuorten osallisuus

Jos nuori ei ole nyt paikalla, kehoitetaan vanhempia ja opettajia keskustelemaan hänen kanssaan suunnitelluista toimista ja ottamaan hänet toimintaan ja sen kehittämiseen mukaan.

17. Miltä tämä keskustelu on tuntunut? Tapaamisen lopetus

Yhteistyössä on aina sekä hyvin sujuvia, että hankalampia puolia. Joistakin kysymyksistä on helppoa keskustella, toisista vaikeampaa. Minkälaista teidän on keskustella kotiin, nuoreen /sinuun itseesi ja kouluun liittyvistä asioista, ehkä myös haasteista ja ongelmista? Onko teillä toiveita tulevaisuudelle? Hyvä yhteistyö on vahva nuoren hyvinvointia ja kehitystä tukeva tekijä.

Muistutetaan vielä mieliin, että LP-keskustelu voidaan käydä uudestaan ja erityisesti jos perheessä tai koulussa tapahtuu muutoksia, jotka tavalla tai toisella saattavat vaarantaa nuoren hyvinvointia. LP- keskustelua voi pyytää sekä opettaja että vanhempi ja tietysti myös nuori itse.

10

Kiitokset osallistujille!

..... Vanhempien muistiinpanoja:

Lapset puheeksi -neuvonpito

1. Vanhemmat ja/tai työntekijä toivottavat osallistujat tervetulleiksi. Esittelykierros.
2. Puheenjohtaja kertoo tapaamisen kulun ja **miten se on valmistelu**.
3. **Sovitun mukaisesti** perheenjäsenet ja/tai työntekijä kertovat **tapaamisen syistä ja toiminnan kohteista**.
4. Keskustelu osallistujien kesken. **Nuori on otettava mukaan täysivaltaisena osallistujana**.
 - a. Tarkentavia kysymyksiä ja näkökulmia
 - b. Ideoita, miten aiheiden suhteen edetään
 - c. Konkretisoidaan ideat käytännön toimiksi, joista sovitaan.
5. Kirjoitetaan muistio **sovitusta toimista** (malli alla) fläpille tai heijastetaan seinälle. Tapaamisen lopuksi muistio annetaan kaikille osallistujille. Työntekijät ovat listassa yleensä ensimmäisinä ja perheen sosiaalisen verkoston jäsenet ja perheenjäsenet heidän jälkeensä. Näin perhe voi sovittaa omat toimensa muiden tuomaan kokonaisuuteen. Tästä voidaan poiketa tilanteen mukaan.
6. Sovitaan seurantatapaamisesta. **Suosittelaa ainakin yhden seurannan järjestämistä**, jotta voidaan yhdessä todeta, mitä on saatu aikaan ja tarvitaanko jatkoa. Seuranta-neuvonpidossa, käydään ensin lyhyesti läpi nuoren tilanne ja toteutuivatko suunnitellut asiat. Mitä suunnitelman toteuttaminen opetti jatkoa ajatellen? Jos sitä tarvitaan, kirjataan uuteen muistioon mitä seuraavaksi halutaan tehdä. Tapaamisten välinen aika ja määrä riippuvat kokonaistilanteesta.
7. Sovitaan seuraavan neuvonpidon ajankohta ja osallistujat.
8. Puheenjohtaja tekee yhteenvedon, antaa kaikille muistion, kiittää osallistujia ja päättää tapaamisen.

Muistio

Lapset puheeksi -neuvonpito: _____ (pvm)

<i>Aiheet (esim 1-3)</i>	<i>Aihe 1:</i> <i>Aihe 2:</i> <i>Aihe 3:</i>	
<i>Osallistujat</i>	<i>Lupaan: Mikä (konkreettinen teko)/</i> <i>Milloin (esim päivämäärä, kellonaika)</i>	<i>Seuranta, milloin</i>

Koti, varhaiskasvatus, koulu ja vapaa-ajan ympäristöt ovat nuoren kehitysympäristöjä. Niillä on oma itsenäinen merkityksensä nuoren kehitykselle ja vahva yhteisvaikutus. Sekä asioiden sujuminen että ongelmat yhdessä kehitysympäristössä vaikuttavat nuoren olemukseen, mielialaan ja toimintaan toisessa, samoin kuin oppimiseen. Nuoren kokonaistilanteen ymmärtäminen auttaa aikuisia toimimaan nuoren kanssa parhaalla mahdollisella tavalla. Tiedetään myös, että **toinen kehitysympäristö voi kantaa nuorta, kun toisessa on ongelmia, jos näin tiedetään toimia.** Opettajan ymmärtävä ja kannustava suhde nuoreen tukee nuoren koulumenestystä, kun kodissa on vaikeaa.

LP -työskentelyn avulla pyritään rakentamaan **kotiin ja kouluun yhteistä ymmärrystä nuoresta ja siihen perustuvaa toimintaa.** Konkreettisenä päämääränä on nuoren hyvinvointia, opiskelua ja suotuisaa kehitystä tukeva arkipäivä sekä kotona että koulussa.

Panostaminen arkipäivään perustuu jokapäiväisen vuorovaikutuksen, toimintojen ja rutiinien merkitykseen nuoren suotuisalle kehitykselle ja vaikeissa elämäntilanteissa myös pärjäämiselle. Kouluympäristössä päämääränä on nuoren koulupäivän sujuminen parhaalla mahdollisella tavalla ajatellen oppimista ja kouluhyvinvointia. Nuorella ei tarvitse olla ongelmia menetelmän toteuttamista ajatellen. **Jokainen nuori on keskustelun arvoinen.**

LP-keskustelu tarjoaa **rungon tasavertaiselle keskustelulle** kahden kasvattajatahon kesken, sekä koululle mahdollisuuden systemaattiseen, saman sisältöiseen työskentelyyn kaikkien vanhempien kanssa. Molemmilla kasvattajatahoilla on oma vastuunsa nuoresta ja nuoren arkipäivästä sekä oma tehtävänsä sekä asiantuntemuksensa, jonka **jakamisesta kumpikin hyötyy.** Jokainen keskustelun teema käsitellään sekä kodin että koulun näkökulmasta. **Lapset puheeksi -menetelmä on kodin ja koulun yhteinen työväline.** Se on vapaaehtoinen vanhemmille.

Osallistujat. LP -keskusteluun kutsutaan vanhemmat ja yksinhuoltajavanhempi mahdollisen tukihenkilönsä kanssa sekä nuori itse tilanteen mukaan. Muiden henkilöiden läsnäolosta sovitaan aina vanhempien kanssa. LP -keskustelu toteutetaan **aikuisten välisenä keskusteluna**, kun on tärkeää voida rauhassa keskittyä nuoreen ja yhteistyön rakentamiseen. Tällöin suositellaan, että nuoren kanssa keskustellaan lokikirjan teemoista ennen LP -keskustelua, jolloin aikuiset voivat tuoda **nuoren näkemykset tapaamiseen**. Samoin toivotaan, että LP:ssä suunnitelluista toimista keskustellaan nuoren kanssa ja hänet otetaan mukaan niiden toteuttamiseen.

Nuori voidaan **kutsua keskusteluun** mukaan, kunhan seuraavista asioista huolehditaan. **Tärkeintä on varmistaa**, että keskustelusta tulee **nuorta rakentava ja häntä tukeva**. Jos on vaara, että näin ei käy, on esimerkiksi odotettavissa, että keskustelussa korostuu kriittisyys nuorta, perhettä, opettajaa tai koulua kohtaan, tai jos aikuisten välillä on ristiriitoja, ei nuorta tule kutsua mukaan. **Toiseksi**, nuoren on oltava halukas tulemaan, häntä ei tule pakottaa. **Kolmanneksi**, nuori on otettava mukaan täysivaltaiseksi keskustelijaksi, ei sivusta seuraajaksi. Tätä varten nuori on kirjattu lokikirjaan keskustelijaksi jokaisen teeman kohdalle. **Neljänneksi**, nuoren kehityksikä on otettava huomioon. On käytettävä hänelle tuttua ja ymmärrettävää kieltä.

Lapset puheeksi –neuvonpidossa puolestaan keskustellaan nuorta tukevista toimista ja **nuoren omat näkökulmat ja ideat ovat tärkeitä**. Nuori kutsutaan mukaan, kuitenkin huomioiden edellä mainitut näkökulmat ja noudattaen oppilas- ja opiskelijahuoltolain säädöksiä.

LP –työskentelyn kulku

1. LP-kartoitus. Käydään läpi nuoren tilannetta ja tunnistetaan arkipäivän vahvuudet ja haavoittuvuudet kotona, koulussa ja kaveripiirissä. **Jokaisesta teemasta keskustellaan sekä kodin että koulun näkökulmasta**, mikä rakentaa laajempaa ymmärrystä nuoresta.

2. Toimintasuunnitelma kotiin, kouluun ja vapaa-aikaan. Pohditaan, miten vahvistaa ja vaalia nuoren elämän tärkeitä vahvuuksia. Samoin pohditaan keskeisiä haavoittuvuuksia ja etsitään niihin ratkaisuja. Toimet ovat konkreettisia nuoren arkipäivää ja oppimista tukevia tekoja. Niiden tulee vastata osallistujien mahdollisuuksia ja voimavaroja ja opettajan kohdalla hänen toimenkuvaansa.

3. LP-neuvonpito. Jos toiminnan toteuttamiseen tarvitaan lisää tekijöitä, järjestetään neuvonpito. Siihen kutsutaan tilanteen mukaan sekä perheen oman verkoston jäseniä, että ammattilaisia ja vapaaehtoistoiminnan edustajia. Neuvonpito voidaan järjestää myös oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisen asiantuntijaryhmän työskentelynä, jolloin mukana on vanhempien ja opettajan ohella kouluterveydenhuollon ja/tai kuraattori- ja psykologipalveluiden edustajia.

4. Käsitteet

a. Vahvuus Lapset puheeksi -työssä tarkoittaa asiaa, joka sujuu arjessa tavanomaisesti. Kun pohditaan arkipäivän kulkua, pitää lausahdus 'ihan ok, ei siinä mitään' sisällään vahvuuden. Pientenkin onnistumista ja iloa tuottavien tilanteiden lisääminen kotona ja koulussa voivat merkitä paljon lapselle. **Arkipäivän vahvuuksiin panostaminen on hyväksi kaikille**, mutta erityisen merkityksen se saa silloin, kun elämässä on haasteita. Tässä onkin vahvuuksien tunnistamisen ydin.

b. Haavoittuvuus Lapset puheeksi -työssä tarkoittaa tilannetta, jossa on ongelmia tai joka saattaa johtaa ongelmiin, **jos mitään ei tehdä**. Haavoittuvuus syntyy usein tilanteissa, joissa ympäristön muutos tai ominaisuus koskettaa nuoren herkkää aluetta. Temperamenttisen nuoren kohdalla voi levoton luokka lisätä konflikteja ja nuoren keskittymättömyyttä, mikä näkyy ärtyvyytenä myös kotona. Kodin eristäytyminen vanhemman uupumuksen takia voi lisätä aran nuoren vetäytymistä koulussa. Tällaiset tilanteet ovat haavoittuvuuksia. Niitä pyritään tunnistamaan ja ottamaan huomioon nuoren arkipäivässä kotona ja koulussa **ennen kuin nuorella itsellään on vaikeuksia**.

c. Vahvuuksissa ja haavoittuvuuksissa **ei ole kyse nuoren ominaisuuksista tai ongelmista**, vaan elämäntilanteiden ja nuoren ominaisuuksien yhteisvaikutuksista, joihin aikuisilla on mahdollisuus vaikuttaa.

5. Lapset puheeksi -lokikirja ja sen käyttö

Lokikirja on keskustelun runko. Sitä käytetään keskustelun tukena, jotta menetelmä säilyttäisi tärkeät sisältönsä. On hedelmällistä tutustua lokikirjaan ja käydä sitä läpi myös nuoren kanssa ennen LP-keskustelua. On huomattava, että **lokikirja ei ole arviointilomake, joka täytetään etukäteen**.

Vanhempien tulisi ottaa **lokikirja mukaan keskusteluun**. Lokikirjassa on tilaa vanhempien merkinnöille, jotta vanhemmat voivat jatkaa keskustelua asioista kotona nuortenkin kanssa. **Koulussa ei arkistoida lokikirjoja**.

Materiaalit vanhemmille ennen LP-keskustelua

Vanhemmille annetaan lokikirja liitteineen ja menetelmän nettiosoite (www.mielenterveysseura.fi). Materiaaliin tutustuminen auttaa vanhempia päättämään osallistumisesta keskusteluun ja lyhentää keskustelu-aikaa.

Antoisaa keskustelua!

Nuoren suotuisaa kehitystä tukevia asioita kotona ja koulussa

1. Lämpimät ja toimivat suhteet vanhempiin ja sisaruksiin sekä myös laajempaan perhe- ja ystäväpiiriin. Kotona pidetään nuoren koulunkäyntiä tärkeänä, ollaan kiinnostuneita koulupäivän tapahtumista, keskustellaan opittavista asioista ja läksyistä, kannustetaan vaikeuksissa ja iloitaan yhdessä onnistumisista.

2. Hyvä ja toimiva suhde opettajaan /opettajiin. Nuorella on kokemus, että opettaja arvostaa ja ymmärtää häntä ja on kiinnostunut hänestä. Nuorella on mahdollisuus kysyä ja saada apua tarvitessa. Häntä kannustetaan vaikeuksissa ja hänen onnistumisensa huomataan.

3. Mahdollisimman toimiva arkipäivä kotona ja koulussa mukaan lukien päivän erilaiset toiminnot ja kanssakäymiset, kuten esimerkiksi kouluun lähtö ja sieltä paluu, osallistuminen oppitunteihin, välitunnit, ruokailu, ulkoilu, päivärytmi, lepo. Nuorella on omat tehtävänsä, jotka hän pystyy suorittamaan. Nuori tietää ja ymmärtää kodin ja koulun säännöt.

4. Nuoren kiinnittyminen kouluun ja kokemus kuulumisesta omaan ryhmään. Nuori on ryhmässä kaivattu ja odotettu, hän on tärkeä luokkansa / ryhmänsä jäsen.

5. Arkipäivässä on iloa ja onnistumisia tuottavia asioita. Ne voivat olla hyvinkin pieniä mukavia tilanteita. Koululla ja vapaa-ajan toiminnalla on erityinen merkitys ilon ja onnistumisen tuottajina, jos koti on huolten täyttämä. Näin on myös toisinpäin.

6. Nuoren tunteita, mielialaa ja käyttäytymistä ymmärretään ja kodin ja koulun yhteistyön avulla häntä tuetaan vaikeina aikoina.

7. Osana arkipäivän kulkua nuori saa kokemuksen, että hänestä pidetään, hän on arvokas ja ainutlaatuinen. Tämä ilmenee aikuisen nuoreen kohdistuvassa katseessa, ilmeissä, eleissä ja äänensävyssä sekä tavassa pysähtyä kuuntelemaan ja keskustelemaan, kun nuorella on asiaa. Se ilmenee myös aikuisen tavassa puhua nuoresta, kun nuori ei ole paikalla. Tämä koskee sekä kotia että koulua.

8. Nuorta ei leimata ongelmanuoreksi, vaikka hänellä olisi ongelmia. Ymmärretään, (1) nuoren mahdolliset vaikeudet eivät määritä häntä eivätkä hänen tulevaisuuttaan, (2) kielteiset leimat ohjaavat suhtautumista nuoreen ja vaikuttavat nuoren oppimiseen ja kehityksen suuntaan ja (3) nuorten ongelmat ovat sidoksissa vuorovaikutukseen, johon aikuiset voivat vaikuttaa.

9. Nuoren vanhemmista ja perhetaustasta puhutaan koulussa lämmöllä ja kunnioittaen, **samoin kuin opettajista nuoren kotona**. Nuorella on kokemus, että koulussa ymmärretään ja kunnioitetaan hänen ja hänen perheensä mahdollista erilaisuutta. Nuorella on turvallinen ja luottavainen olo kotona ja koulussa.

10. Hyvä yhteistyö vanhempien ja opettajien välillä. Kaikille nuorille on tärkeää, että heidän elämänsä aikuiset tekevät yhteistyötä ja arvostavat toisiaan. Erityisen tärkeää se on nuorille, joiden elämässä on vaikeuksia.

LP -työskentelyn avulla pyritään rakentamaan kotiin ja kouluun yhteistä ymmärrystä nuoresta ja siihen perustuvaa toimintaa. Konkreettisenä päämääränä on nuoren hyvinvointia, opiskelua ja suotuisaa kehitystä tukeva arkipäivä sekä kotona että koulussa. Nuorella ei tarvitse olla ongelmia menetelmän toteuttamista ajatellen. **Jokainen nuori on keskustelun arvoisin.**

Lapset puheeksi -työskentely koulussa koostuu Lapset puheeksi -keskustelusta yhden tapaamisen puitteissa ja tarvittaessa Lapset puheeksi -neuvonpidosta. Neuvonpito on mahdollista toteuttaa oppilas- ja opiskelijahuoltolain mukaisesti yksilökohtaisen asiantuntijaryhmän työskentelynä tai muutoin monialaisena eri toimijoista koostuvan verkoston tapaamisena.

Toteuttamisen vaihtoehdot

Lapset puheeksi – työskentelyn toteuttamiseen koulun piirissä on useita vaihtoehtoja, joista voidaan räätälöidä omalle toiminnalle sopivin. Kaikissa vaihtoehdoissa vanhemmille annetaan lokikirja ja menetelmän nettiosoite (www.mielenterveysseura.fi) tutustumista varten. Keskustelu tapahtuu opettajan ja perheenjäsenten välillä, mutta sen vetäjänä voi olla myös esim. terveydenhoitaja, kuraattori tai psykologi.

1. LP-keskustelu käydään kaikkien nuorten vanhempien kanssa. Monissa koulu-LP:tä toteuttavissa kunnissa LP-keskustelua tarjotaan vaihtoehtona tavanomaiselle vanhempain vartille tietyillä luokka-asteilla ja aina uusien oppilaiden vanhemmille.

2. Toisessa vaihtoehdossa **LP -työskentely** toteutetaan, kun kodin tai koulun piirissä on tilanteita tai muutoksia, jotka tuovat paineita kasvattajille tai nuoren elämään tai kun nuorella itsellään on vaikeuksia. Tässä vaihtoehdossa reagoidaan nuoren tilanteeseen myöhemmin kuin ensimmäisessä vaihtoehdossa.

3. Kolmannessa vaihtoehdossa **LP-keskustelu** käydään, kun on jo selviä ongelmia. Pyrkimyksenä nuoren kehityksen saattaminen takaisin omalle polulle ja mahdollisen hoidon ja kuntoutuksen tukeminen.

Dokumentointi

LP -työskentelyn myötä ne asiat, jotka liittyvät oppilashuoltoon ja jotka huoltajan kanssa yhdessä sovitaan, kirjataan oppilashuoltokertomukseen sitä koskevien säädösten mukaisesti. Kun neuvonpito toteutetaan oppilashuollon monialaisen asiantuntijaryhmän työskentelynä, toimenpiteet kirjataan asianmukaisesti oppilashuoltokertomukseen. Keskustelun toteutumisesta voidaan tehdä merkintä ilman tunnistetietoja oppilas- ja asiakastietojärjestelmään työmenetelmän tilastointia ja seuranta varten.

Lapset puheeksi -toimintamalli ei johda erillisen rekisteröitävän tiedon keräämiseen. Lokikirjoja ei säilytetä eikä arkistoida koulussa. Huoltajat vievät oman lokikirjansa muistiinpanoineen kotiin, jotta he voivat palata siihen myöhemmin ja nuorenkin kanssa.

Materiaalit vanhemmille ennen LP-keskustelua

Annetaan vanhemmille Lokikirja ja menetelmän nettiosoite (**www.mielenterveysseura.fi**). Lokikirjaan tutustuminen lyhentää keskustelu-aikaa ja auttaa vanhempia päättämään osallistumisesta keskusteluun.

